

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa R. sp. z o.o. w W.

przeciwko C. sp. z o.o. w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 kwietnia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 16 grudnia 2019 r., sygn. akt VII AGa (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania

w nawiązaniu do tych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Pozwana wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a to art. 742 § 1 zd. 2 k.p.c., art. 470 k.c., art. 369 k.c., art. 441 k.c. w zw. z art. 442¹ k.c., art. 443 k.c. i art. 506 § 1 k.c., art. 430 k.c., art. 473 k.c. w zw. z art. 45 Konstytucji RP, art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 1165 § 1 k.p.c. (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) w związku ze stosowaniem wymienionych wyżej przepisów, które przedstawiła w formie pytań:

„1. Czy w przypadku umownego zapisu na sąd polubowny, zawartego w umowie wiążącej strony postępowania, sąd powszechny może rozpoznawać sprawę dotyczącą roszczeń odszkodowawczych jednej ze stron umowy, jeśli część kwoty roszczenia dotyczy okresu czasu objętego umową przewidującą zapis na Sąd polubowny, pomimo zarzutu zgłoszonego przez stronę pozwaną, przy pierwszej możliwej czynności procesowej dokonanej po sprecyzowaniu przez stronę powodową, na wezwanie sądu powszechnego, podstawy dochodzonego roszczenia i okresu czasu jakiego dotyczy, których wcześniejszy brak wskazania w pozwie nie pozwalał na podniesienie takiego zarzutu (art. 1165 § 1 k.p.c.)?

2. Czy w świetle art. 742 § 1 zd. 2 k.p.c., w przypadku ważnego złożenia przez obowiązane na rachunek depozytowy Sądu Apelacyjnego prowadzony przez Ministra Finansów całości żądanej przez uprawnionego/wierzyciela kwoty roszczenia, w ślad za dyspozycją art. 470 k.c. w zw. z art. 467 pkt 4 k.c. w zw. z art. 364 § 1 k.c., powstanie w tej dacie skutek spełnienia świadczenia przez dłużnika wobec wierzyciela i oznacza to spełnienie świadczenia wobec wierzyciela w całości i powoduje to, począwszy od daty złożenia świadczenia do depozytu sądowego, wygaśnięcie obowiązku uiszczenia przez dłużnika odsetek na rzecz wierzyciela od złożonej do depozytu sumy, czy też obowiązek zapłaty odsetek

przez dłużnika na rzecz wierzyciela biegnie przez cały okres pozostawania świadczenia w depozycie sądowym i obciąża dłużnika, aż do daty przekazania depozytu sądowego przez właściwy Sąd na konto uprawnionego wierzyciela zarządzeniem o poleceniu wypłaty?

3. Czy w sytuacji, gdy dwa podmioty zobowiązane są do naprawienia szkody z różnych podstaw prawnych, tj. gdy jeden z nich, będący spółką prawa handlowego, odpowiada w oparciu o odpowiedzialność kontraktową wynikającą z zawartej z osobą trzecią (wierzycielem) umowy cywilnoprawnej o świadczenie usług kadrowych i administracji płac, a drugi, będący pracownikiem tej spółki, jest zobowiązany Porozumieniem cywilnoprawnym zawartym z tą osobą trzecią (wierzycielem) do naprawienia szkody wyrządzonej umyślnie tej osobie trzeciej (wierzycielowi) na skutek popełnienia przestępstwa umyślnego przy wykorzystaniu okazji powstałej w związku z pozaumownym wykonywaniem przez niego poleceń tej osoby trzeciej (wierzyciela) i świadczeniem dodatkowo na rzecz tej osoby trzeciej usług nieobjętych ani umową zawartą przez niego z pracodawcą ani nie objętych zakresem usług świadczonych przez pracodawcę na rzecz tej osoby trzeciej na podstawie zawartej umowy o świadczenie usług kadrowych i administracji płac, możliwe jest:

i. przyjęcie solidarnej deliktowej odpowiedzialności obu tych podmiotów: pracodawcy i pracownika na podstawie przepisu art. 430 k.c. w jednakowym zakresie i rozmiarze, pomimo tego, że pracodawca - spółka prawa handlowego - nie odpowiada na zasadzie winy i wykonał swoje zobowiązania wynikające z jego odpowiedzialności kontraktowej przewidzianej zawartą umową i nie popełnił ani czynu niedozwolonego ani nie zarzucono mu nienależytego wykonania umowy o świadczenie usług i pomimo tego, że przepis art. 430 k.c. nie przewiduje solidarności odpowiedzialności w swojej treści, a przepis art. 441 k.c. dopuszcza solidarność odpowiedzialności sprawców czynu niedozwolonego jedynie w przypadku popełnienia przez nich wspólnie jednego czynu niedozwolonego?

ii. czy możliwe jest przyjęcie na podstawie przepisu art. 441 k.c. w związku z art. 442 k.c. wobec spółki prawa handlowego terminu przedawnienia dochodzenia roszczeń takiego samego jak wobec sprawcy czynu niedozwolonego

będącego przestępstwem umyślnym, jeżeli podstawa łącznej odpowiedzialności obu tych podmiotów nie wynika ani z ustawy, ani z czynności prawnej, a spółce prawa handlowego nie postawiono zarzutu nienależytego wykonania umowy i nie popełniła ona czynu niedozwolonego, podczas gdy przepis art. 369 k.c. wymaga dla istnienia solidarności odpowiedzialności między dłużnikami istnienia wyraźnej podstawy ustawowej lub podstawy umownej?

4. Czy zawarcie w postępowaniu karnym przez sprawcę przestępstwa umyślnego z pokrzywdzonym (wierzycielem) Porozumienia cywilnoprawnego o naprawieniu szkody wyrządzonej pokrzywdzonemu (wierzycielowi) - winno być uznane za dokonany przez wierzyciela wybór jednego z dłużników (sprawcę deliktu) zobowiązanego tym samym do naprawienia wierzycielowi szkody w zakresie określonym tym Porozumieniem stwarzając na podstawie przepisu art. 506 § 1 k.c. dla sprawcy szkody cywilnoprawną podstawę do ponoszenia odpowiedzialności odszkodowawczej w zakresie określonym w zawartym Porozumieniu i czy taka czynność prawna wierzyciela zwalnia drugi podmiot - spółkę prawa handlowego i dalszej odpowiedzialności przekraczającej zakres jej odpowiedzialności kontraktowej określonej w umowie o świadczenie usług płacowych zawartej z wierzycielem, w tym z odpowiedzialności na zasadzie art. 430 k.c.?

5. Czy dopuszczalne w świetle zasady prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP, art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności) jest pominięcie i niedopuszczenie przez orzekający sąd wniosków dowodowych pozwanej spółki mających na celu wykazanie istnienia przesłanek egzoneracyjnych, zwalniających ją od odpowiedzialności na zasadzie ryzyka z odpowiedzialności, określonej w przepisie art. 430 k.c., tj. udowodnienia przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody poprzez stworzenie mechanizmu pozaumownych poleceń dla pracownika pozwanej spółki i ich egzekwowania w sposób, o którym nie wiedziała pozwana spółka, a które bezpośrednio umożliwiły sprawcy czynu karalnego jego popełnienie i ukrycie czynu oraz przyczyniły się do powstania szkody, a także czy możliwe jest uznanie, w ramach swobody oceny sędziowskiej, wniosków dowodowych pozwanej spółki

w tym zakresie, mających na celu wykazanie w postępowaniu przed sądem tych przesłanek, za nieistotne w świetle przepisu art. 430 k.c.?”

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania na problem o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygnięty w dotychczasowym orzecznictwie i wymagający pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter rozpoznawanego roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

Pozwana sformułowała przytoczone wyżej pytania, ale żadne z nich nie ma cech zagadnienia prawnego w znaczeniu, o jakim mowa wyżej, z uwagi albo na kazuistyczny charakter, albo na to, że nie mają znaczenia dla oceny zasadności tego roszczenia, które dochodzone było w niniejszej sprawie od pozwanej, nie zaś od sprawcy czynu przestępczego. W pytaniach tych pozwana wymieniła zarazem przepisy, w związku z którymi sformułowała tezę, że wymagają wykładni jako budzące poważne wątpliwości i wywołujące rozbieżności w orzecznictwie. Tej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwana odrębnie nie uzasadniła, nie przytoczyła wątpliwości lub rozbieżności, które by obiektywnie powstawały w związku z ich wykładnią, ujawniły się w orzecznictwie lub doktrynie, a ograniczyła się wyłącznie do kwestionowania podstaw do zastosowania tych przepisów w niniejszej sprawie albo do sformułowania zarzutu, że sposób przeprowadzenia postępowania w tej sprawie świadczy o ich naruszeniu.

Pierwsze ze sformułowanych przez pozwaną zagadnień dotyczy stosowania art. 1165 § 1 k.p.c., w którym ustawodawca przewidział, że powołanie się na zapis

na sąd polubowny ma nastąpić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, które niewątpliwie polega na zgłoszeniu zarzutów merytorycznych przeciwko żądaniu pozwu. W razie, gdy w sprawie zostanie wydany wyrok zaoczny albo nakaz zapłaty, pozwany powinien powołać się na zapis na sąd polubowny nie później niż wtedy, gdy wniesie właściwy dla każdego z tych orzeczeń środek zaskarżenia. Sposób oceny przez Sądy *meriti* w niniejszej sprawie postawy pozwanej z punktu widzenia tego, czy zgłosiła zarzut zapisu na sąd polubowny przed wdaniem się spór co do istoty sprawy, jest kwestią prawidłowości zastosowania w niej art. 1165 § 1 k.p.c., a nie problemów z wykładnią, jakie by miał stwarzać ten przepis.

Art. 742 § 1 zdanie 2 k.p.c., ulokowany w obrębie przepisów o sądowym postępowaniu zabezpieczającym, pozwala obowiązanemu uniknąć niedogodności związanych z wykonaniem zabezpieczenia przez złożenie sumy zabezpieczenia na rachunek depozytowy Ministra Finansów. Ustawodawca nie wiąże jednak z tym działaniem takich następstw (art. 470 k.c.), jakie powoduje złożenie świadczenia do depozytu na podstawie art. 467 k.c. w postępowaniu uregulowanym w art. 692 k.p.c. We wniosku o złożenie świadczenia do depozytu osoba, która identyfikuje siebie jako dłużnika (a nie tylko obowiązany na mocy postanowienia sądu o zabezpieczeniu) musi wskazać m.in. osobę, której przedmiot ma być wydany oraz warunki, pod którymi ma nastąpić wydanie. Złożenie sumy zabezpieczenia do depozytu przez obowiązanego następuje nie dlatego, żeby - jak o tym stanowi art. 364 § 1 k.c. - ustawa nakładała na niego obowiązek zabezpieczenia, ale dlatego, że roszczenie powoda zostało zabezpieczone przez sąd, a wykonanie takiego zabezpieczenia wiąże się z kosztami i niedogodnościami, których złożenie sumy zabezpieczenia do depozytu pozwala uniknąć.

Problem przedstawiony przez pozwaną w związku z wykładnią art. 430 k.c. ma charakter kazuistyczny, odnosi się ściśle do okoliczności niniejszej sprawy, przy czym pozwana, sformułowała go z pominięciem ustaleń dokonanych przez Sądy *meriti*, koniecznych do uwzględniania przy ocenie relacji, jakie wiązały nie tylko strony postępowania między sobą ale i pozwaną z podwładną, która bezpośrednio wyrządziła powódce szkodę. Ustalone okoliczności spowodowały przypisane pozwanej odpowiedzialności, której źródłem jest art. 430 k.c., a źródło

odpowiedzialności jego podwładnej niewątpliwie stanowi art. 415 k.c. Pozwana i podwładna odpowiadają za to samo zdarzenie szkodzące, a zatem do relacji między nimi ma zastosowanie art. 441 k.c. O sposobie oceny przedawnienia osoby odpowiedzialnej na podstawie art. 430 k.c. Sąd Najwyższy wypowiedział się m.in. w wyroku z 10 czerwca 2016 r., IV CSK 647/15, niepubl.

Do przyjęcia, że między wierzycielem a dłużnikiem doszło do nowacji w rozumieniu art. 506 § 1 k.c., na który pozwana powołuje się w czwartym ze sformułowanych w sprawie pytań, niezbędne są ustalenia faktyczne, w świetle których można przypisać wolę odnowienia zobowiązania obu jego stronom. Na przeszkodzie rozważaniom, czy w niniejszej sprawie doszło do odnowienia stoi przede wszystkim brak takich ustaleń faktycznych, w świetle których można by powódce przypisać działanie z takim zamiarem i złożenie prowadzącego do tego skutku oświadczenia woli.

Nie stanowi zagadnienia prawnego, zwłaszcza na tle art. 45 Konstytucji RP, art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, kwestia, czy dopuszczalne jest pominięcie wniosków dowodowych strony. O tym, jakie dowody powinien przeprowadzić sąd w toczącym się postępowaniu rozstrzygnął ustawodawca w art. 227 k.p.c., ale dla tego zagadnienia znaczenie mają też przepisy obligujące strony do zgłaszania twierdzeń i wniosków w takiej sekwencji i terminach, by postępowanie w sprawie mogło przebiegać sprawnie. Przedmiotem dowodu są fakty mające znaczenie dla rozstrzygnięcia o tym roszczeniu, którego dochodzi powód, a nie jakiegokolwiek fakty, na które powołują się strony. Sąd Okręgowy a następnie Sąd Apelacyjny wyjaśniły, z jakich przyczyn pewne wnioski dowodowe pozwanej zostały oddalone.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz - co do kosztów postępowania - art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800), orzeczono jak w postanowieniu.

jw

